

**A COMPARASION FOR THE FELICITY
CONDITIONS AND REALIZATION PATTERNS OF
SPEECH ACTS IN CONTEXT OF TEACHING
TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE**

**Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Bağlamında Söz Edimleri
Başarı Koşulları ve Gerçekleştirme Biçimlerine Yönelik Bir
Karşılaştırma¹**

Cansu AKSU RAFFARD²

Abstract

In this study, according to Searle, a study was carried out with the native Turkish speakers, considering the theory that speech acts limit the meanings of them and it has been reached the contexts of speech acts and their realization patterns that they have performed. Through the context of their speech acts, it has been examined whether they are aware of the felicity conditions of their speech acts. Beside of this, it has been found how the learners of Turkish language as a foreign language use these felicity conditions and how they perceive them. In addition, it has been observed how much mistakes they make compared to Turkish native speaker's usages. As a result, when the forms in which the speech acts performed with the native speakers are accepted as ideal, it is found that the foreign language speakers have grammatical mistakes about the speech acts and they do not reflect the felicity conditions to the speech acts as much as the native language speakers. The reason for this can be shown as the lack of contextual teaching of speech acts in the context of education. In addition, when it is asked to perform the speech act based on context, it is found that the participants express their reasons for their needs and/or insistence on what they are requesting and they express the more various realization patterns (direct, lexical, modal etc.) and more politeness and justification about their requests. In the research, a qualitative screening based method was followed in the framework of second language learning, pragmatic interlanguage and communicative competence theories.

Key words: speech acts, felicity conditions, realization patterns, teaching Turkish for foreigners

Öz

Bu çalışmada Searle'e göre, söz edimleri başarı koşullarının, söz edimlerinin anlamlarını sınırlandırdığı kuramından hareketle, birinci dil olarak Türkçe konuşurlarıyla bir çalışma yapılmış; söz edimini gerçekleştirdikleri dil kullanımlarına (gerçekleştirme biçimleri) ve söz edimlerinin bağlamlarına ulaşılmıştır.

¹ Çalışma boyunca yorumlar yapıp düzeltmelerde bulunarak değerli bilgilerini benden esirgemeyen Sayın Prof. Dr. R. Levent Aysever'e ve çalışmanın son halini okuyup değerli yorumlarını paylaşan Sayın Doç. Dr. Yusuf Polat'a katkılarından dolayı çok teşekkür ederim.

² Uzman, Yaşar Üniversitesi, Açık ve Uzaktan Öğrenme Merkezi, İzmir, cansu.aksu@yasar.edu.tr.

Ulaşılan söz edimleri bağlamlarından hareketle, birinci dil konuşurlarının söz edimlerinin başarı koşullarının farkında olup olmadıkları araştırılmıştır. Öte yandan, yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin bu başarı koşullarını kullanıp kullanmadıklarına bakılarak yöneltici söz edimlerini nasıl anlamlandırdıkları incelenmiş ve birinci dil olarak Türkçe konuşurlarının kullanımına kıyasla gerçekleştirme biçimi açısından ne kadar hata yaptıkları bulgulanmıştır. Sonuç olarak, birinci dil konuşurları ile yapılan konuşma tamamlama testinde söz edimleri gerçekleştirdikleri biçimler ülküsel kabul edildiğinde, yabancı dil konuşurlarının söz edimlerinde hatalar olduğu ve söz edimleri başarı koşullarını birinci dil konuşurları kadar yansıtmadıkları bulgulanmıştır. Bunun nedeninin aldıkları eğitimlerde söz edimlerinin bağlama dayalı ve açık öğretiminin gerçekleşmemesi olduğu düşünülmektedir. Bununla beraber, katılımcılardan söz ediminin bağlama dayalı gerçekleştirilmesi istendiğinde, daha çeşitli gerçekleştirme biçimleri (doğrudan, sözlüksel, kipsel, dilek, şart ve adlaştırma vb.) kullandıkları, söz edimlerinin nedenlerini ve istedikleri şeye olan ısrarlarını bildirdikleri ve daha yüksek oranda incelik ile doğrulama ifadelerine başvurmuş oldukları görülmüştür. Bu araştırmada, ikinci dil öğrenimi, edimbilimsel aradıl, iletişim yetisi kuram ve kavramları çerçevesinde tarama tabanlı nitel bir yöntem izlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: söz edimleri, başarı koşulları, gerçekleştirme biçimleri, yabancılara Türkçe öğretimi

Giriş

Görgül ya da içe bakışçı bir bakış açısıyla belirtmek gerekirse, yabancı/ikinci dil öğretiminde dil öğrenenler öğrenmekte oldukları dile maruz kaldıklarında o dile ilgili dilbilgisel kuralları hatırlıyor olduklarını ve genellikle dili anladıklarını söylerler, ancak belirli bağlamlarda kendilerini sözlü veya yazılı olarak ifade edemediklerinden yakınır. Çünkü bir dilin söz dağarcığı ile sesbilgisel ve sözdizimsel yapısını hatırlıyor olmak, o dili kullanabiliyor olmak demek değildir. Bizler bu dilbilgisel kuralları hatırlıyor olmakla konuşabileceğimizi ve yazabileceğimizi düşünürüz, ancak edimbilimsel gerçekleri unutturuz.

Peki, edimbilimsel gerçekler olarak adlandırdığımız dilin kullanımsal boyutu dil öğretiminde neden önemlidir? Bu durum bilişsel öğrenme süreci ile açıklanabilir. Yabancı/ikinci dil öğrenenlerin yeni öğrendiği bilgiyi eski bilgileri dâhilinde yorumlayarak uzun süreli belleğe aktarırken iki tür bilgi edindiği söylenir: 1: bildirimsel/açık bilgi, 2. İşlemci/örtük bilgi. Açık bilgi dil öğrenenlerin dilbilgisi kurallarını hatırlıyor olmasıdır. Örtük bilgi ise bisiklet kullanmayı bilmek gibi “yapmayı bilmek” bilgisidir. Erekle ilgili bilgilerimiz hatırlamaktan öte ikinci tür bilgi haline geldiğinde, yani bisiklet kullanmayı bilmek gibi işlemsel hâle geldiğinde dilbilgisel ve sözcüksel seçimleri hiç düşünmeden otomatik olarak yapabiliriz (Özgen, 2008). Bu nedenle, öğrencilerin dilbilgisel yapılarla ilgili eylem-odaklı ve işe/göreve yönelik etkinliklerle, iletişimsel ortamda, dilin edimsel boyutunun öncelendiği bir dil öğretim sürecinden geçmeleri bilgilerini işlemsel hale getirmelerinde önemlidir. 70’li yıllardan sonra da yabancı/ikinci dil öğretiminde bilişsel öğrenme kuramına dayanan “iletişimci yaklaşım” benimsenmiş; dilbilim alanlarından “edimbilim” ön plana çıkmıştır.

Elinizdeki araştırma, edimbilim ve dil öğretimi/öğrenimi çerçevesinde konumlandığından öncelikle bu alanla ilgili kavramlar açıklanacaktır. Ardından araştırmanın amacı ve önemine yer verilecek; araştırmanın yöntemi bağlamında, araştırma deseni, çalışma grubu ile verilerin toplanması ve çözümlenmesi süreci açıklanacak, araştırma bulguları sıralanacak, çalışma sonuç ve öneriler ile son bulacaktır.

Kavramsal Çerçeve

Söz Edimleri ve Yabancı Dil Öğretimi

Edimbilim/kullanımbilim dilin kullanım sürecini inceleyen, dizgeleştiren, kuralların işleyişini belirlemeye çalışan dilbilim bölümüdür. 1962 yılında söz edimleri (speech acts) kavramını ortaya atan J. L. Austin ile 1967’de aynı kavramı geliştiren J. R. Searle edimbilimin en önemli adlarıdır.

Söz edimleri (speech acts) terimi 30'lu yıllarda Leonard Bloomfield gibi dilbilimciler tarafından kullanılmış olsa da terime anlamını veren Austin (1962)'dir. Söz edimleri kuramı, ortada bir konuşan öteki dinleyen olmak üzere en az iki kişinin bulunduğu (ya da bulunduğu varsayıldığı), konuşan kişinin ne söylüyorsa onu anlatmaya çalıştığı (bir şey söyleyip başka bir şey anlatmaya çalışmadığı), şaka yapmadığı, yalan söylemediği, eğretilmelere başvurmadığı, ciddi ve olağan bir iletişim ortamını dikkate alarak konuşan kişinin dilsel davranışını çözümler. Bir tümce sözceleme (to utter a sentence) terimi işte bunu anlatır: “konuşan kişi olarak bir tümceyi belli bir iletişim ortamında dinleyen kişiye bir iletide bulunmak amacıyla üretmek”. Sözceleme (utterance) terimine gelince bu iki anlamda kullanılır: 1: bir tümcenin konuşan kişi tarafından iletişim amacıyla üretilmesi. 2: iletişim amacıyla üretilen tümce (Searle, 2000: 12-14). Bu noktada sözce ve tümce ayrımının da önemini belirtmek gerekir. Sözce, sözceleme sürecinin bir ürünü olup iletişim durumundaki tümceye gönderme yaparken, tümce sözceleme durumu dışında dilbilgisel bir terime karşılık gelmektedir.

Söz edimi kavramı, Eşik Düzey (Threshold Level), gibi temel başvuru kaynaklarının yanı sıra, Avrupa Konseyi'nin projesi kapsamında Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni adlı metnin de ortaya çıkmasına öncülük etmiş; düzeylere göre dil öğretim kitaplarının geliştirilmesinde başvurulan kavram sözceleme olurken, dil öğretiminin çıkış noktası da söz edimleri olmuştur (Robert, 2008; aktaran Polat, 2010). Örneğin, 1980 sonrasında yazılmış ve kimileri halen kullanılmakta olan Fransızca öğretimi amaçlı kitaplarda “kavramlar/söz edimleri”, “beceri” ve “iletişimsel amaçlar” gibi farklı adlarla da olsa öğretilmesi amaçlanan söz edimlerinin dizelgesine yer verilmektedir (Polat, 2010). Polat (2010:146-221) “Yabancı dil öğretimi ve söz edimleri” adlı doktora tezinde “Yeni Hitit 1,2,3” yabancılar için Türkçe ders ve çalışma kitaplarını taramış ve bu kitapların söz ediminin açık adına yer vermediği, söz ediminin sadece bireysel ve kamusal alan örneklerine yer verdiği, biçim/düzey bilgisine yer vermediği, iletişimsel niyete yer verdiği, açık öğretim uygulamasına, söz edimi dizelgesine, incelik ifadeleri hakkında bilgiye, istek öğretimi amaçlı(yöneltili) özel bir bölüme yer vermediği ve sadece Yeni Hitit 1 ve 2 de canlandırma etkinliklerine yer verdiği bulgulanmıştır. Araştırmacı, söz edimlerinin açık adına verilmemekle birlikte, sözü edilen kitapların özellikle istek, öner, kabul etme ve reddetme sözcelerine dilbilgisi öğretimi amaçlı boşluk doldurma alıştırmalarında yer verildiğini gözlemlemiştir. Buna karşılık, incelenen yabancı dil öğretimi kitaplarından Taxi (2003) kitap dizisinin Yeni Hitit dizisiyle karşılaştırıldığında önemli ölçüde ayrıldığını ortaya koymuştur. Sonuç olarak, Polat(2010) Yeni Hitit kullanarak Türkçe öğrenenlerin edimsel olarak yaptıkları hataları, tek neden bu olmamakla birlikte, da kitapta söz edimlerinin açık biçimde öğretiminin olmamasına bağlar. Araştırmacı, tezinde “Yeni Hitit 1,2,3” serisinde açık öğretim biçiminde bu çalışmalara yer verilmesi durumunda, öğrencilerin hatalı kullanım oranlarının bu denli yüksek olmayacağı yargısına ulaşır.

Söz Edimlerinin Başarı Koşulları

Searle (2011)' e göre dili kullanım sınıflandırmaz bir kavram değildir. Ona göre dille yaptığımız şeyler sınırlıdır: insanlara şeylerin nasıl olduğunu anlatmak, dinleyen kişiye bir şey/şeyler yaptırmak, bir şeyler yapma konusunda sorumluluk yüklemek, duygularımızı ve tutumlarımızı dışa vurmak, söylediklerimiz aracılığıyla değişiklikler meydana getirmek. Searle(2011) yöneltiler terimiyle konuşan kişinin amacının dinleyen kişiye bir şey yaptırmaya girişimi olan dil kullanımlarını anlatmak ister. Söz konusu söz eylemler “talep etme, emretme, rica etme, yalvarma, önerme, niyaz etme, dua etme, temenni etme” gibi söz eylemler olabilir. Ancak, biz gerek bu eylemleri kullanarak gerekse belirli dilbilgisel biçimler ve kullanımlarla birine bir şey yaptırmak isteyebiliriz (Doktora gitmeni öneriyorum veya bir doktora gitsen iyi olur vb.). İşte bu dil kullanımlarını ve

bağlamlarını belirleyerek söz eylemlerini dil öğrenenlere sunabilir, onların söz eylemleri gerek biçimsel gerek eylem olarak kullanmalarını sağlayabiliriz. Peki, bu dilbilgisel biçimlerin, kullanımların ve bağlamların ve hangi söz edimini yansıttıkları nasıl belirlenebilir? Bunun için edimbilimin kullanmakta olduğu veri toplama testlerinden yararlanabilir ve Searle'ün birine bir şey ya da şeyler yaptırmak gibi aynı hedefteki söz edimlerinin anlamsal olarak birbirinden ayırmak için belirlediği koşullardan faydalanabiliriz.

Temel yöneltici edimde hedef, konuşan kişinin dinleyene bir şey yaptırmaya çalışmasıdır ve bunun yanında söz ediminin şiddet derecesi ile buna ulaşma yolu arasındaki farklılıklarla beraber temel koşulu oluşturur. Dinleyen kişinin ileride/gelecekte yerine getireceği bir edimi göstermesi ise önerme içeriği koşulu ve dinleyen kişinin bu söz eylemi yapabilecek durumda olması ön/hazırlayıcı koşuldur ve yapabilecek olma durumunun dereceleri vardır. Konuşan kişinin, dinleyen kişiye yaptırmak istediği şeyle ilgili isteği/arzuyu dışavurması ve bunu ne derecede istediği ise içtenlik koşuludur (Searle: 1989). Bu koşulları Şema 1'de ayrıntılı bir biçimde görebiliriz.

Şema 1: Yöneltici söz edimleri başarı koşulları (Searle, 1989)

Söz edimi	Temel Koşul			Önerme içeriği koşulu	Ön koşul	İçtenlik koşulu	
	Söz edimi hedefi	Söz edimi hedefine ulaşma yolu	Söz edimi şiddet derecesi			Dışavuru- lan ruh/zi- hin duru- mu	Şiddet derece- si
Rica etme	K, D'ye bir şey (p) yaptırmaya çalışır	Nazik bir şekilde	Olağan	(p), D'nin gelecekte dünyada yaratacağı bir durumu tasvir eder	K, D'nin (p) yapmasının kuvvetle muhtemel olduğunu düşünüyor	İstek	Olağan
Yalvarma	K, D'ye bir şey (p) yaptırmaya çalışır	Kendini acındırarak/D'ye olan ihtiyacını vurgulayarak	Güçlü	(p), D'nin gelecekte dünyada yaratacağı bir durumu tasvir eder	K, D'nin (p) yapması ihtimalinin normal koşullarda çok az olduğu düşüncesinde	İstek	Güçlü
Emir verme	K, D'ye bir şey (p) yaptırmaya çalışır	D'nin üstü olmasını kullanarak	Güçlü	(p), D'nin gelecekte dünyada yaratacağı bir durumu tasvir eder	K ile D arasında ast-üst ilişkisi var	İstek	Normal
Tehdit etme	K, D'ye bir şey (p) yaptırmaya çalışır	Yapmaması halinde D'ye hiç istemediği kötü bir şey yapacağını belirterek	Güçlü	(p), D'nin gelecekte dünyada yaratacağı bir durumu tasvir eder	D, K'nın o hiç istemediği kötü şeyi yapabilecek durumda olduğu düşüncesinde	İstek	Güçlü
Önerme	K, D'ye bir şey (p) yaptırmaya çalışır	Yapıp yapmamayı D'nin tercihine bırakarak	Zayıf	(p), D'nin gelecekte dünyada yaratacağı bir durumu tasvir eder	K, D'nin (p) yapmasının D'nin yararına olduğunu düşünüyor	İstek	Zayıf

Talep etme	K, D'ye bir şey (p) yaptırmaya çalışır	Resmi bir şekilde, D ile arasına mesafe koyarak	Olağan	(p), D'nin gelecekte dünyada yaratacağı bir durumu tasvir eder	K ile D arasında kurumsal bir ilişki var ve (p) yapmak D'nin görevi	İstek	Olağan
------------	--	---	--------	--	---	-------	--------

Temel Koşul (Essential Condition)

Temel koşul, söz ediminin hedefi, hedefin şiddet derecesi ve bu hedefe ulaşma yolunun farklılıklarına dayanır. Temel yönetici söz edimlerini de birbirinden ayırmak ya da sınıflamak söz konusu olduğunda tüm bu farklılıklar önem taşır. Söz gelimi, söz veren kişi sözcüyle bir şey yapma sorumluluğu yüklenirken emir veren kişi ise birine bir şey yaptırmaya çalışır. Bu söz edimlerinin hedefindeki farklılıktır. Ancak bu kadarı söz edimlerini birbirinden ayırmamızda ya da onları sınıflandırmamızda yeterli değildir. Çünkü tüm temel yöneltici söz edimlerinin ortak hedefi “birine bir şey/şeyi yaptırmaya çalışmak”tır. Bu noktada farklı koşullar söz konusudur. Bunlardan ilki söz ediminin şiddet derecesidir. Kimi söz edimleri aynı hedefe farklı şiddet dereceleri ile ulaşır. Örneğin “söz vermek” ve “yemin etmek” söz edimlerini düşünelim. Yemin eden kişi söz konusu edimi yapma sorumluluğunu söz veren kişiye göre daha güçlü bir biçimde yükümlenir. Bu noktada şiddet derecesi, farklılığı ortaya koyan etmenlerden biridir. Ancak bir de “rica etmek” “yalvarmak” ve “emretmek” söz edimlerini düşünelim. Yalvaran ve emreden kişinin dışavurduğu istek rica edenden daha güçlüdür, ancak “emretmek” ve “yalvarmak” arasındaki şiddet aynıdır. O halde bu söz edimlerini birbirinden ayırmak için farklı bir yöntem izlememiz gerekir. Çünkü yalvaran kişide dışavurulan isteğin gücü, emreden kişide ise emrettiği kişi üzerindeki otoritesi, ruhsal durumu(kızgınlık), kaba tutumu gibi değişkenler bu gücü belirler. Söz gelimi “birine kızarak bir şey yaptırmaya” yoluna gidebiliriz. Bu söz ediminin hedefine ulaşma yolundaki farklılıktır. Sonuç olarak birine nazikçe bir şey yaptırmakla, kabaca/buyurgan, korkutarak, acındırarak, karşısındaki kişi için faydalı olduğunu düşünerek veya resmi bir şekilde yaptırmamanın hedefi aynıdır fakat bu farklı yollarla farklı söz eylemlerinin kullanımı (rica etmek, emretmek/buyurmak, yalvarmak/yalvararak istemek, önermek, talep etmek) doğar.

Önerme İçeriği Koşulu (Propositional Content Condition)

Çoğu durumda, söz ediminin gücü önermenin içeriği³ ile ilgili belirli koşulları gerekli kılar. Yöneltici söz edimleri söz konusu olduğunda konuşan kişinin yaptırmaya çalıştığı şey, konuşma anından sonraki bir zamana işaret etmesini gerekli kılar. Örneğin, biri bir şey için özür diliyorsa, bu şey(yani özür dilemenin önerme içeriği) özür dileyenin geçmişte yaptığı bir şey olmalı ya da üçüncü bir kişinin yaptığı ama bir biçimde konuşan kişinin sorumlu olduğu bir şey olmalıdır. Ancak rica eden, emreden, öneren ya da talep eden kişinin söz eylemini gerçekleştirecek kişi gelecek bir zamanda eylemde bulunacaktır. Bu kişinin ileriki bir zamanda yerine getireceği edim hemen sonra, bir süre sonra ya da çok sonra olabilir.

Ön/Hazırlayıcı Koşul (Preparatory Condition)

Her söz edimi kendine özgü birtakım varsayımlar içerir. Örneğin, söz verme ediminde konuşur, yapacağına söz verdiği şeyin dinleyenin yararına olduğunu, bu şeyi yapmasını kendisinden istediğini; söz verdiği şeyi yapabilecek durumda olduğunu varsayar. Birçok ön koşul, edimin hedefi belirler. Bunun için hedefi aynı olan söz edimleri ortak bir ya da

³ Örneğin, “kitabı masanın üstüne koyar mısın?” sözcüsündeki dilsel eylemin önerme içeriği “kitabı masanın üstüne koymak”tır.

bir dizi ön koşulu gerekli kılar. Söz edimi hedefi dinleyene bir şey yaptırmak olan yönlatici söz edimleri ise (emir vermek, rica etmek, yalvarı vb.), bir ön koşul olarak, konuşurun dinleyenden yapmasını istediği şeyi yapabilecek durumda olduğunu varsaymasını gerektirir. Ancak söz konusu bu yapabilecek durumda olmanın da farklı koşulları vardır. Bu koşullar bazen hedefe ulaşma yolunu, bazen de hedefe ulaşma yolu bu koşulları etkiler. Dinleyen, bu söz edimini kolaylıkla, biraz çalışarak ya da çok çabalayarak yapabilir. Bunun yanında bu söz edimi onun görevi yani yapması gereken, gönüllü olduğu ya da olmadığı ve yapmak istediği veya hiç yapmak istemediği bir edim olabilir. Örneğin, emir de rica da dinleyen kişinin söz edimi yapabilecek durumda olması ön koşulunu gerekli kılar, ama emreden kişi rica edenden farklı olarak, dinleyen kişi üzerindeki otoritesini kullanarak ona bir şey yaptırmaya çalışır. Bunun yanında emreden kişi bazı durumlarda dinleyen kişinin söz edimini hiç yapmak istemediği bir ön koşulda da emrediyor olabilir.

İçtenlik Koşulu (Sincerity Condition)

Konuşur, belli bir içeriği olan belli bir söz ediminde bulunduğu her durumda, bir de aynı içerikli bir ruhsal durum ve zihin durumunu dışavurmuş olur. Örneğin, söz veren niyetini, bildirimde bulunan inancını, emreden isteğini dışavurmuş olur. Tabii konuşur bunları yaparken gerçek ruhsal durumu ve zihin durumunu dışavurmuyor olabilir. Bu durumda söz edimleri başarısız değil, başarılı ama kusurlu sayılır. Yani kısaca konuşur, dinleyenden aslında yapmasını istemediği bir şeyi emretse de söylediği şeyi yaptırmaya çalışıyor sayılır. Kusurlu olsa da başarılı her söz edimiyle içtenlik koşulunun belirlediği ruh durumunu da dışavurmuş olur. Aynı söz edim hedefine farklı şiddet dereceleriyle ulaşılabilir gibi, aynı ruhsal durum da farklı şiddet dereceleriyle dışavurulabilir. Çoğu zaman, içtenlik koşulunun şiddet derecesi ile söz edimi hedefinin şiddet derecesi birlikte değişir. Örneğin, rica etmek ile yalvarmak söz konusu olduğunda durum budur. Ama kimi durumlarda, iki şiddet derecesi birlikte değişmez. Örneğin, emir vermenin hedefindeki şiddet derecesi, rica etmeninkinden daha büyüktür; ama içtenlik koşulunun şiddet derecesinin ricaninkinden büyük olması zorunlu değildir. Emrin söz edim hedefinin şiddet derecesinin büyük olması, onun söz edimine ulaşma yolundan da kaynaklanıyor olabilir. Kısacası, yönlatici söz edimlerinin içtenlik koşulu istektir ve şiddet derecesinde farklılıklar (ister, çok ister, az ister) olabilir.

Avrupa Ortak Başvuru Metni ve Benimsenen Yaklaşım

İkinci/yabancı dil öğretiminde Diller için Ortak Avrupa Başvuru Metni'nde (bundan sonra OBM) benimsenen dil öğretimi yaklaşımı, bir dili kullanan ve öğrenenleri öncelikle "sosyal aktörler" olarak yani, çeşitli durumlarda, belirli bir çevrede ve özel bir hareket sahasında yerine yetirmeleri gereken (sadece dille sınırlı olmayan) görevleri bulunan toplum üyeleri olarak gördüğü için genelde eylem odaklı yaklaşımdır. Bu metne göre dil etkinliklerinde söz edimleri meydana geldiğinde, bu etkinlikler tek başına söz edimlerine tüm anlamını verebilen geniş bir sosyal bağlamın parçasıdır. "İşler/görevler" birey veya bireyler tarafından uygun olan stratejiler harekete geçirilerek kendi özel yetkinlikleri kullanılarak edimler gerçekleştirilmesi sonucunda başarıya ulaşır. Eylem-odaklı yaklaşımda, dil etkinlikleri sosyal aktörler/ediciler/agent olan bireyler tarafından uygulanırken onların bilişsel, duyuşsal ve irade ile ilgili kaynakları ve özel yetenekleri de göz önüne alınır.

Kısacası OBM'de dil öğrenme; dil kullanmayı öğrenme olarak kabul edilir. Dil kullanımı hem genel anlamda beceriler hem de özel olarak iletişimsel dil becerileri geliştiren bireyler tarafından gerçekleştirilen eylemleri kapsar. İnsanlar, görevleri yerine yetirmek için en uygun görülen stratejileri harekete geçirerek, belli alanlardaki temalarla ilgili metin üretme ve/veya almaya yönelik dil süreçlerini içeren dil etkinliklerine katılmak için çeşitli

bağlamlarda ve şartlarda ve çeşitli sınırlamalar altında ellerindeki becerilere başvururlar. Bu yüzden dil kullanımının bağlamı önem kazanır. OBM (2001)'de dil öğretiminin ve öğreniminin genel amaçları açısından dört alan tanımlamanın faydalı olacağı düşünülmüştür.

- **Kişisel alan:** İlgili kişinin özel bir birey olarak ailesi ve arkadaşları ile etkileşimde bulunduğu ilgi ve hobilerini gerçekleştirdiği alandır.
- **Kamusal alan:** İlgili kişinin genel halkın ve bir örgütün üyesi olarak hareket ettiği ve belirli amaçlar için harekete geçtiği alandır.
- **Mesleki alan:** İlgili kişinin kendi işi veya mesleği ile meşgul olduğu alandır.
- **Eğitsel alan:** İlgili kişinin bir eğitim kurumunun içinde örgütlenmiş olduğu alandır (OBM, 2001)

Dil öğrenenlerin tüm bu alanlardaki dil kullanımını oluşturmak için dil öğretmenler, mekânlar, kurumlar, kişiler, nesnelere, olaylar, işlemler, metinlerden yararlanabilirler. Örneğin kişisel alanda “boş zaman ve eğlence” ulamı yaratılabilir ve bunun için dil öğrenenler sinema ve tiyatroya gidebilmek için bir dil kullanımı gerçekleştirebilir ve gişede kaç kişilik bilet istediği konusunda “rica etme” söz ediminde bulunabilir. Uygun bağlam bileşenlerine göre hazırlanmış gerçek yaşam durumlarına uyan etkinliklerle öğrenciye verilecek görevler onların dil ve kullanım becerisi kazanmalarında etkili olacaktır. Bu amaçla dil öğrenenler “gerçek yaşam”a özgü gerçek etkinlikler yaparlar. Etkinliklerdeki dil kullanım düzeylerinin belirlenmesi amacıyla başvuru metninde dil öğrenim düzeyleri “temel düzey kullanıcı”, “ara düzey kullanıcı” ve “ileri düzey kullanıcı” olmak üzere üç genel düzeye ayrılmıştır. Bu üç ana düzey de temel düzey kullanıcıyı A1(giriş ya da keşif) ve A2(ara ya da temel gereksinim); ara düzey kullanıcı B1(eşik düzey) ve B2(ileri ya da bağımsız); ileri düzey kullanıcıyı ise C1(özerk) ve C2(ustalık) biçiminde sınıflandırmıştır. Öğrenen, gündelik yaşamın ve güncel olayların basit durumlarıyla sınırlı bir bilgiyi iletebilmek için belleğe yerleştirilmiş temel yapıardan, birkaç sözcüklük öbeklerden ve kalıp anlatımlardan yararlanır. Bu anlamda tüm bu dil düzeylerinde söz edimlerinin konulara göre öğretiminin yapılması derste izlenecek yöntemler için önem taşımaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Searle'e göre, konuşur belli bir iletişim ortamında ve dinleyen karşısında bu dört koşulu yerine getiriyorsa başarılı bir söz ediminde bulunmuş olur. Bu nedenle, söz edimleri başarı koşullarına göre belirlenen yöneltici söz edimlerinden rica etme, emir verme, önerme ve talep etmeye göre iki test hazırlanmıştır. İlk testin amacı anadili konuşurları ve yabancı dil olarak Türkçe konuşurlarının hem kendisinden gerçekleştirilmesi istenen söz edimi koşullarının (temel koşul, önerme içeriği koşulu, ön koşul, içtenlik koşulu) ne kadar farkında olduğuna bakmak ve hangi biçimlerle bunu gerçekleştirdiklerini saptamaktır. İkinci testin amacı ise ana dili konuşurları ve yabancı dil olarak Türkçe konuşurlarından söz edimi başarı koşullarına göre oluşturulan bağlama göre dinleyenden istekte bulunmaları istenip bağlamın gerektirdiği söz edimini gerçekleştirip gerçekleştirmediklerini ve hangi tümce/biçimlerle gerçekleştirdiklerini incelemektir. Başka bir deyişle, testlerin amacı hem anadili olarak Türkçe konuşurların söz edimlerinin açık adı ve koşulların sınırlandırdığı bağlamla bir söz ediniminde bulunması ile bu kullanımlarla başarı koşullarını test etmek, hem de anadili konuşurlarının verilerinden hareketle, yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin söz edimleri kullanımlarındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemektir. Bu tür edimbilimsel çalışmalara yabancı dil öğretiminde gereksinim vardır. Çünkü üniversitelerin dil merkezleri yabancı dil olarak

Türkçe öğretimi amacıyla yayımladıkları kitaplarda (Yeni Hitit, İstanbul, İzmir, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe) dil kullanımlarını ve sözcük seçimlerini Avrupa Konseyi Diller için Ortak Başvuru Metni'nin ve Dil Portfolyosu'nun dil öğretimi yaklaşımına ve belirlediği düzeylere göre yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu anlamda, bu araştırmada Yeni Hitit dizisi ile Türkçe öğrenmiş olan yabancıların dil öğrenimleri boyunca bu kitapla edindikleri söz edimlerini ne kadar yansıttıklarını ve eylemlerin anlamsal boyutta alınmasını ne oranda gerçekleştirdiklerini saptamak amacıyla incelemeye gereksinim duyulmuştur.

Yöntem ve Araştırma Deseni

Araştırmada, ikinci dil öğrenimi/edinimi, edimbilimsel aradil, iletişim yetisi kuram ve kavramları çerçevesinde Büyüköztürk ve diğerleri (2016)'ne göre tarama tabanlı nitel bir yöntem izlenmiştir. Çalışmaya, edimbilim ve söz edimlerinin kuramsal temelleri (Searle, 1969, 1989, 2000, 2011), ikinci/yabancı dil öğretiminde söz edimlerinin rolü ile Ortak Avrupa Çerçeve Metni (2001) ve Polat(2010)'un Yeni Hitit 1,2,3 yabancılar için Türkçe ders kitaplarını taradığı çalışmasında söz edimlerinin açık adı ve açık öğretim uygulamasına yer vermediği; ancak edimbilimsel edinç için bunun gerekli olduğu sonucu dayanak teşkil etmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmada iki örneklem grubundan veriler toplanmıştır: Ankara Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Araştırma ve Uygulama Merkezi TÖMER'in İstanbul-Taksim ve İzmir Şubelerinde Yeni Hitit dizisini kullanarak Türkçe öğrenmiş olan 11 kişi ve birinci dil olarak Türkçe konuşan 13 kişi. Öğrencilerin seçiminde Avrupa Birliği Ortak Başvuru Metni'ne göre yazılmış olan Yeni Hitit 1,2,3 dizisiyle Türkçe öğrenmeleri etkili olmuş, Yüksek 4(C1) diplomasına sahip (2015-2016 mezunu) arasından rastgele örnekleme ve gönüllü katılım yoluyla belirlenmiş; ancak birinci dilleri Türkçe olanlar (Kırgız, Azeri, Türkmen, Kazak) değerlendirme dışı tutulmuştur. Yalnız bir İran Azerisi kullandığı Türkçe yabancılarından farklı olmadığına dair izlenim edinilmesi nedeniyle değerlendirme dışı tutulmamıştır. Birinci dil olarak Türkçe konuşanların (bundan sonra BDK) belirlenmesinde maksimum çeşitlilik sağlamak amacıyla farklı eğitim düzeylerinde olmaları (lise, üniversite, yüksek lisans vb.) ve farklı cinsiyetten olmaları göz önünde bulundurulmuştur. Araştırmanın sınırlılıkları da bu ölçütler belirlenmiştir. Bununla beraber araştırmanın, geçerlik ve güvenilirliğini güvenceye almak üzere, dört söz edimini sorduğumuz ilk testte birinci dil olarak Türkçe konuşurlarından (bundan sonra YDO) elde ettiğimiz yanıtlar ve bağlamları yabancı dil olarak Türkçe konuşan yabancılar için ülküsel yanıtlar olarak kabul edilmiş, buna dayanarak oluşturduğumuz ölçeklerle ölçme değerlendirme yapılmış ve alanında uzman iki kişiden alınan uzman değerlendirmesiyle de çalışmanın geçerlik ve güvenilirliği sağlanmıştır.

Tablo 1: Birinci Dil (Türkçe) Konuşurları Katılımcı Bilgileri

Değişkenler		f
Cinsiyet	Kadın	7
	Erkek	6
Eğitim Durumu	Lise	2
	Üniversite	6
	Yüksek Lisans	5

Meslekler	Öğrenci	2		
	Öğretmen	8		
	Bilgisayar mühendisi	1		
	Yazar	1		
	Satın alma müdürü	1		
Yaş Ortalamaları	20-29 yaş	5		
	30-39 yaş	6		
	40 yaş üstü	2		
Bildikleri Yabancı Diller	İkinci dil		Üçüncü dil	
	İngilizce	11	İngilizce	2
	Fransızca	1		
	Almanca	1		

Tablo 2: Yabancı Dil Olarak Türkçe Konuşurları

Değişkenler				f		
Cinsiyet		Kadın		5		
		Erkek		6		
Eğitim Durumu		Lise		3		
		Üniversite		5		
		Yüksek Lisans		3		
Meslekler		Öğrenci		4		
		Öğretmen		2		
		Avukat		1		
		Danışman		1		
		Ev hanımı		3		
Yaş Ortalamaları		20-29 yaş		4		
		30-39 yaş		6		
		40 yaş üstü		1		
Birinci(ana) Dilleri		Arapça		3		
		Ukraynaca		2		
		Farsça		1		
		İngilizce		1		
		Hollandaca		1		
		Yunanca		1		
		İtalyanca		1		
		Azerice		1		
Bildikleri yabancı diller	İkinci Dil		Üçüncü dil		Dördüncü dil	
	Türkçe	3	Türkçe	4	İbranice	1
	İngilizce	7	Arapça	1	Türkçe	4
			İspanyolca	1	Almanca	1
			Almanca	2		
		İngilizce	1			

Verilerin Toplanması ve Çözülmesi

Araştırmada veri toplamak amacıyla katılımcılara Konuşma Tamamlama Testi (Discourse Completion Test) uygulanmış; verilerin çözümlenmesinde, “insanların söyledikleri ve yazdıklarının açık yönergeler göre kodlanarak nicelleştirilmesi-sayılaştırılması süreci” olarak tanımlanan (Balcı, 2009:189) içerik çözümlenmesi tekniği benimsenmiştir. Araştırmayla, a) birinci testle birinci dil olarak Türkçe konuşurları ve yabancı dil olarak Türkçe konuşurlarının söz edimleri gerçekleştirdikleri ilk testte başarı koşullarının ne kadar farkında oldukları ve hangi tümce ve biçimlerle edimlerini gerçekleştirdikleri b) ikinci testle birinci dil olarak Türkçe konuşurlarının söz edimi başarı koşullarına göre

oluşturulan bağlamın gerektirdiği söz edimini gerçekleştirip gerçekleştirmedikleri c) birinci dil konuşurları ve yabancı dil olarak Türkçe konuşurlarının tümcelerindeki benzerlik ve farklılıklarla, hatalı kullanımların söz edimlerinin hangi noktasında yoğunlaştığı üzerine veriler elde edilmeye çalışılmıştır.

Konuşma Tamamlama Testi (bundan sonra KTT), edimbilimin ikinci dil edinimi araştırmalarında kullandığı başlıca veri toplama tekniklerinden biridir. Diğer teknikler ise Diyalog oluşturma (Discourse Construction) ve Canlandırma (Role play) teknikleridir. KTT tekniğini seçilmesindeki belirleyici etkenler, kısa sürede gerçekleştirilebilmesi, istenen söz edimleri ve veri tabanına olanak sağlaması ve üretimi etkilediği düşünülen toplumsal ve ruhsal etkenlere olanak sağlaması olmuştur. KTT verilen bir durumda birinci dil ve yabancı dil konuşurlarının ne söyleyebileceklerini soran testtir. Kendi içinde de ikiye ayrılmaktadır. Açık uçlu sorulardan oluşan birinci türde ikinci sıra söz edimi yer almamaktadır (Polat, 2010: 11,12). Bu araştırmada da yöneltici söz edimleri ilk testte örnek 1a'daki gibi gerçekleştirdikleri söz edimleri ile ilgili bağlamı yazmaları istenerek ve örnek 1b'deki gibi söz edimlerinin farklı başarı koşulları ile oluşturulan bağlamlarla "birinden bir şey istemeleri" doğrultusunda uygulanmıştır. Her iki testte de söz edimleri kullanacak olan katılımcılardan her defasında "kitap, masa ve üst" sözcüklerini kullanarak söz edimlerini gerçekleştirmeleri istenmiş, böylelikle bağlamı oluşturanın salt sözlük birimsel öğeler değil, dilbilgisel biçimlerin ve bağlam bileşenlerinin olması sağlanmıştır.

Örnek 1a: *Hedef: Birinden kitabı masanın üstüne koymasını rica edin.*

Siz:

Durum/Bağlam:

Örnek 1b: *Bağlam: Üniversite öğrencisisiniz ve öğretmeniniz derse kaynaklık etmesi amacıyla bir kitap öneriyor, fakat bu kitap kütüphanede yok ve basımı tükendiği için hiçbir kitapevinde bulamıyorsunuz. En yakın arkadaşınızı arayıp onda bu kitabın olup olmadığını soruyorsunuz. Arkadaşınız kitabın kendisinde mevcut olduğunu ve birazdan okula geleceğini söylüyor, ancak sizin de birazdan başlayacak olan derse girmeniz gerekli. Arkadaşınızdan nazikçe kitabı kütüphanedeki masanın üstüne koymasını isteyin.*

Siz:

Bulgular

Birinci dil olarak Türkçe konuşurlarının ve öğrencilerin testlerde verdikleri yanıtlar, yazım yanlışlarına bakılmaksızın değerlendirilmiş, yanıtlar söz edimlerine ve bağlamlara göre farklılık gösterdiğinden araştırmada ilk testte BDK ve YDO'ların Searle (1989)'a göre bağlamlarında her bir başarı koşuluna yer verip vermediğine bakılmış; yer verenler 1, vermeyenler için 0 şeklinde ölçeklendirilmiş; gerçekleştirdikleri söz edimleri için kullanılan tümce türleri ile biçimsel özellikler ise benzerliklere göre gruplandırılarak ölçülmüştür. İkinci aşamada ise birinci dil olarak Türkçe konuşurlarının ikinci testte söz edimleri başarı koşullarına göre oluşturulan bağlamın gerektirdiği söz edimini gerçekleştirip gerçekleştirmediklerini saptamak için a) söz edimini yansıtan söz eylemleri hangi ölçüde kullandığına (rica etmek, önermek vb.) b) ilk testte bu söz edimini gerçekleştirdiği biçimsel yapılarla ikinci testteki biçimsel yapıların benzerlik ve farklılıkları belirlenmiştir. Üçüncü aşamada ise a) birinci dil olarak Türkçe konuşurlarının her iki testteki ülküsel verilerinden hareketle, yabancı dil olarak Türkçe konuşurlarının söz edimlerini gerçekleştirme biçimleri değerlendirilmiş ve hatalı kullanımların söz

edimlerinin hangi noktasında yoğunlaştığı (uygun sözcük seçimi, uygun biçim vb.) üzerine veriler elde edilmiştir.

Rica etme

İlk aşamada, BDK'ların ve YDO'ların "birine kitabı masaya koymasını rica edin" biçimindeki yönergeyle rica etme söz edimini gerçekleştirdikleri bağlamlara göre başarı koşullarının farkında olup olmadıklarını anlamak amacıyla uygulanan konuşma tamamlama testinden elde edilen veriler, tablo 3 ve tablo 4'te görülmektedir.

Söz edimi: Rica etmek		f	%	Örnek Bağlamlar
Temel Koşul	Söz edimi hedefi: K, D'ye bir şey(p) yaptırmaya çalışır	13	100	"Ben öğrencimle sınıfta konuşuyorum. Kitapla işim bitti öğrenci öğretmen masasına daha yakın. Ondan rica ediyorum." (BDK3) "Bir çalışma odasının içinde ben masaya uzak, rica ettiğim kişi masaya yakın bir konumda bulunurken" (BDK12)
	Söz edimi hedefine ulaşma yolu: nazik bir şekilde yaptırmaya çalışır	13	100	
	Söz edimi şiddet derecesi: Olağan	13	100	
Önerme içeriği koşulu: (p), D'nin gelecekte, dünyada yaratacağı bir durumu tasvir eder		13	100	"Kütüphane görevlisiyim ve bir öğrenciden kitabı masanın üstüne koymasını istiyorum"(BDK9).
Ön koşul: K, D'nin yapmasının kuvvetle muhtemel olduğunu düşünüyor olmalı/ K, D'nin yapmasının kolaylıkla olacağını düşünüyor olmalı		5	38.46	"Elleri dolu olan bir görevli öğrenciden kitabı masaya koymasını istiyor" (BDK10).
İçtenlik koşulu	Dışa vurulan/zihin durumu: İstek	13	100	Bir ders öğretmenin ders bitiminde öğrencilerinden isteği"(BDK7).
	Şiddet derecesi: Olağan	13	100	

Tablo 4: YDO'ların "rica etme" başarı koşullarının farkında olma durumları

Söz edimi: Rica etmek		f	%	Örnek Bağlamlar
Temel Koşul	Söz edimi hedefi: K, D'ye bir şey(p) yaptırmaya çalışır	11	100	"Ben bir arkadaşımın kafede otururken kitabı masanın üstüne koymasını rica ettim"(YDO7)
	Söz edimi hedefine ulaşma yolu: nazik bir şekilde yaptırmaya çalışır	11	100	
	Söz edimi şiddet derecesi: Olağan	11	100	
Önerme içeriği koşulu: (p), D'nin gelecekte, dünyada yaratacağı bir durumu tasvir eder		11	100	"Ben isimle konuşuyorum. Mutfakta yemek hazırlıyorum ve tarif kitabı bakmak ihtiyacım var" (YDO3)
Ön koşul: K, D'nin yapmasının kuvvetle muhtemel olduğunu düşünüyor olmalı/ K, D'nin yapmasının kolaylıkla olacağını düşünüyor olmalı		4	36,36	"Uzun bir süre kitap okumuş olan genç kız yavaş yavaş uyuklamaya başlıyor. Daha rahat uyumaya devam etmek için annesinden kitabı masanın üstüne koymasını rica ediyor (YDO11)
İçtenlik koşulu	Dışa vurulan/zihin durumu: İstek	11	100	"İkinci şahıstan, kitabı masanın üstüne koymasını istiyorum"(YDO9)
	Şiddet derecesi: Olağan	11	100	

görülmektedir. Ancak onlar da, BDK'lar gibi diğer durumların farkındadırlar. Bununla beraber onlar da bağlamda sözcelerine zemin oluşturan ön koşulu aktarmada yetersiz kalmışlar, “Ben bir arkadaşımın kafede otururken kitabı masanın üstüne koymasını rica ettim” (YDO7) gibi daha çok temel koşulu betimleyen bir bağlam oluşturmuşlardır.

BDK'ların ilk testte “birinden kitabı masanın üstüne koymasını rica edin” yönergesiyle önerdikleri sözceler biçimsel açıdan incelendiğinde, 6 kişi (%46,15) *eylem+-I/Ar mI +sIn?* geniş zaman, ikinci tekil kişi olumlu soru biçiminde, 3 kişi ise (%23,07) *eylem+- I/Ar mI +sInIz?* biçimiyle ilk biçimle benzer ancak, “siz” ikinci çoğul kişi kullanımıyla, yine 3 kişi (% 23,07) *eylem+-(y)Abil+ir mi+siniz?* yeterlik kipi, geniş zaman olumlu soru, ikinci çoğul kişi biçiminde ve bir kişi *eylem+Ø* emir kipi, ikinci tekil kişi biçiminde sözcelerini sunmuşlardır. Bu kullanımlarda önemli olan rica etme söz ediminin temel koşulunu da oluşturan “kibar bir biçimde isteme” koşulunu yansıtan sözlüksel ve biçimsel öğelerin bulunmasıdır. Bunlar, tümcenin ilk ögesi olarak karşımıza çıkan “lütfen” sözcüğüdür ve toplam 6 adet (%46.15) kullanılmıştır (*eylem+-I/Ar mI +sIn?* ile 3 adet) (*eylem+Ø : 1 adet*) (*eylem+- I/Ar mI +sInIz?* ile 2 adet). Bunun dışındaki kibarlık bildirimini geniş zaman soru biçimi ve “siz” ikinci çoğul kişi kullanılarak (% 23,07) (*eylem+-(y)Abil+ir mi+siniz?* ve 1 adet de *eylem+- I/Ar mI +sInIz?*) sunulmuştur. Yani BDK'lar toplamda %77,12 gibi bir oranla kibarlık temel koşulunu oluşturdukları bağlam açıklamalarına nazaran (%38.16) daha yüksek bir oranla kibarlık gösterdiklerini doğrulamışlardır. BDK'ların ikinci testlerinde başarı koşullarına göre oluşturulan bağlamla sundukları sözceler incelendiğinde ise toplam 5 kişinin (%38,46) sözcelerine “rica etsem” dilek-şart kipi kullanarak “rica etmek” yumuşatıcısını kullanarak başladıkları/isteğe hazırladıkları görülmektedir. BDK'lar “rica etsem” kalıbıyla beraber 4 adet “*eylem+-I/Ar mI +sIn?*” biçimini ve 1 adet “*eylem+-(y)Abil+ir mi+sin?*” biçimi kullanmışlardır. BDK'lar ikinci testlerinde 6 adet *-I/Ar mI+sIn?* biçimindeki geniş zaman, ikinci tekil kişi, olumlu soru biçimini yoğunlukla kullandıkları, ancak bu kullanımlardaki kibarlık bildirimini “rica etsem” kalıbıyla (5 adet) ve “lütfen” sözcüğüyle yaptıkları görülmektedir. Bunun dışında, 3 adet *-(y)Abil+ir mi+sin?* yeterlik kipi, geniş zaman, ikinci tekil kişi olumlu soru biçimi, 3 adet şart tümcesi ve bir adet *-(y)Ivermek* tezlilik birleşik eylemi ile sözcelerini sundukları ve kibarlık bildirdikleri görülmektedir. Sonuç olarak, “birinden kibar bir biçimde bir şey isteme” bağlamının sunulması rica etme söz edimini gerçekleştirme oranı %100'dür.

YDO'lar da ikinci testte %36.36 oranıyla 4 kişinin (3 kişi dilek-şart+geniş zaman, olumlu soru, ikinci tekil kişi; 1 kişi şimdiki zaman biçimi) “rica etmek” söz eylemini kullandıklarını görmekteyiz. Bunun dışında 3 kişi “*eylem+-I/Ar mI+sIn?*” geniş zaman, olumlu soru ve ikinci tekil kişi biçimiyle beraber “lütfen, acaba, ve “zahmet olmazsa” kalıplarıyla, bir adet şartlı birleşik tümceyle (... koyarsan, minnettar olurum) ve bir adet “*eylem+-(y)Abil+ir mi+sin?*” yeterlik kipi, geniş zaman, ikinci tekil kişi, olumlu soru biçimiyle %81.81 oranında kibarlık bildirmişlerdir. Bu karşılık, 2 kişi (%18.18) “*eylem+-sA+n+A*” dilek-istek kipi ikinci kişi seslenme ünlemi eki biçimini kullanmıştır. Aslında “birinden bir şey isteme”ye yarayan bu biçim BDK'lar tarafından hiç kullanılmamakla beraber, başka bir kibarlık bildiren sözlüksel/biçimsel öge kullanılmadığından “kibar bir biçimde isteme” edimini bildirmemektedir. Bu biçim daha çok yakınlarımızdan kısa sürede içinde gerçekleşmesini istediğimiz bir durumda kullanılır. Bu anlamda YDO'lar bu biçimi yanlış kullanmışlardır.

Her iki test incelendiğinde ise ilk testte sadece söz edimin verildiği bağlamın sunulmadığı ve katılımcılardan bağlam oluşturulmasının istendiği testlerde hem BDK'ların hem de YDO'ların sözcelerinde “seslenme”, “neden bildirme” ve “teşekkür”e hiç yer vermedikleri görülmektedir. Buna karşın, ikinci testte hem BDK hem de YDO'ların sözcelerini bu anlamda destekledikleri gözlemlenmiştir. BDK'lar “neden bildirme”yi %46.15 oranıyla

gerçekleştirirken YDO'lar %63.63 oranıyla BDK'lar daha fazla neden bildirmişlerdir. Seslenme kullanımı ise BDK'larda 2 kişi %15.38 iken, YDO'larda yine 2 kişi %18.18 oranındadır. İki katılımcı gruptan da sadece bir kişi "teşekkür" kullanımında bulunmuştur. Farklı ifadelerle "kibarlık" bildiriminde bulunduğu düşünüldüğünde "teşekkür" ifadelerine çok yer verilmemesi olağandır. Ancak burada en dikkat çeken nokta "neden bildirme"nin kişinin isteğini dile getirirken kibar olmak istediğinin ve sözcüsünü anlamsal olarak desteklemek istediğinin kanıtı olduğudur. Biçimsel olarak göze çarpan tek farklılık ise birinci testte her iki katılımcı grubunun da "basit tümcelerle söz ediminde bulunması; ikinci testte ise BDK'ların %38.46 oranında basit tümce %61.54 oranında "dilek-şartlı ve şartlı birleşik tümce"lerle "kibarca bir şey isteme" ediminde bulunmalarındır.

Emir Verme

Emir verme söz edimi için de "Birine kitabı masaya koymasını emredin" yönergesiyle emir verme söz edimini gerçekleştirmeleri istenen BDK ve YDO'ların söz edimini gerçekleştirdikleri bağlamlara göre başarı koşullarını farkında olma durumlarını anlamak için uygulanan konuşma tamamlama testinden elde edilen veriler tablo 5 ve tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 5: BDK'ların "emir verme" başarı koşullarını farkında olma durumları

Söz edimi: Emir vermek		f	%	Örnek Bağlamlar
Temel Koşul	Söz edimi hedefi: K, D'ye bir şey(p) yaptırmaya çalışır	13	100	<i>"Öğrenci ona verdiğim kitabı önemsemeyerek sırasına fırlatıyor. Atılan kitap yere düşüyor, sertçe öğrenciye kitabı masanın üstüne koymasını emrediyorum" (BDK9). Köpeğini eğitmeye çalışan bir kişinin köpeğine verdiği komut (BDK7).</i>
	Söz edimi hedefine ulaşma yolu: D'nin üstün olmasını kullanarak/sertçe/kızara k yaptırmaya çalışır	12	92.30	
	Söz edimi şiddet derecesi: Güçlü	12	92.30	
Önerme içeriği koşulu: (p), D'nin gelecekte, dünyada yaratacağı bir durumu tasvir eder		13	%100	<i>"Bir çocuğa kızdım. Kitaba zarar verecekti. Zarar vermemesi için kitabı uygun olan yere (masanın üstüne) bırakmasını istedim"(BDK3).</i>
Ön koşul: K ile D arasında ast-üst ilişkisi/ya da K'D'ye kızmış olmalı		12	92.30	<i>"Değer verdiğim bir kitabı bir öğrencimin hurpaladığını görüyorum ve sinirleniyorum" (BDK12).</i>
İçtenlik koşulu	Dışa vurulan/zihin durumu: İstek	13	100	<i>"Sınav başlamadan önce bir öğretmenin öğrencilerden isteği"(BDK6).</i>
	Şiddet derecesi: Güçlü	13	100	

Tablo 6: YDO'ların "emir verme" başarı koşullarının farkında olma durumları

Söz edimi: Emir vermek		f	%	Örnek Bağlamlar
Temel Koşul	Söz edimi hedefi: K, D'ye bir şey(p) yaptırmaya çalışır	11	100	<i>"Askerde bir rutbeli bir askere emredebilir" (YDO10). "Köpeğinin kitapla oynamasına kızmış olan adam köpeğine kitabı bırakmasına emrediyor"(YDO11).</i>
	Söz edimi hedefine ulaşma yolu: D'nin üstün olmasını kullanarak/sertçe/kızarak yaptırmaya çalışır	9	81.81	
	Söz edimi şiddet derecesi: Güçlü	10	90.90	
Önerme içeriği koşulu: (p), D'nin gelecekte, dünyada yaratacağı bir durumu tasvir eder		11	100	<i>"Ben çocuk ile konuşuyorum. O benim önemli bir kitabıyla oynuyor ve orada resim çizmeye uzere" (YDO3).</i>
Ön koşul: K ile D arasında ast-üst ilişkisi/ya da K'D'ye kızmış olmalı		9	81.81	<i>"Başka çabuk öfkelenen ama o zamanda odada olmayan arkadaşımın kitabını masasının üstünden alıp bir kaç sayfa açarak yerde unuttu" (YDO8).</i>
İçtenlik	Dışa vurulan/zihin	11	100	<i>"Acil durumda veya öğrenciye/elemana</i>

Tablo 5 incelendiğinde, sadece bir kişinin emir verme söz edimine ulaşma yolu ve hazırlayıcı koşulun farkında olmadığı görülmektedir. Bunun dışında BDK'lar söz ediminin başarı koşullarının %92.30 oranıyla farkındadırlar. Tablo 8'e göre YDO'lara bakıldığında ise %81.81 oranıyla söz edimi hedefine ulaşma yolu ve ön koşulun farkında oldukları görülmektedir. Ayrıca bir kişi söz edimi şiddet derecesinin güçlü olduğunun farkında değildir. Bunun nedeni sözcesinin bağlamını hiç anlatmamış olmasıdır. Bu verilere göre YDO'ların çoğunluğunun BDK'lara yakın bir farkında olma durumları olduğu söylenebilir.

BDK'ların ilk testte "emir verme" söz ediminde bulunduğu sözceler biçimsel ve anlamsal açıdan incelendiğinde, 13 kişiden 12 kişinin %92.30 oranında kullandığı "eylem+ Ø" emir kipi, ikinci tekil kişi biçimini ilk sırada görüyoruz (*O kitabı masanın üzerine koy!*, BDK12). Bunun dışında bir adet "eylem+sA+n+A" dilek-istek kipi ikinci kişi seslenme biçiminde kullanım mevcuttur. Tüm kullanımların basit tümce şeklinde olduğu ilk testteki "emir verme" sözcelerinde, en önemli bulgu "hemen" ve "artık" zaman belirteçlerinin kullanılarak isteğin yerine getirilmesindeki zaman sınırını anlamsal açıdan belirtmeleridir. "Hemen" belirteci emir kipiyle beraber %30 oranında kullanılmıştır. Sadece bir kişi sözcesinde "neden" bildirmiştir. BDK'ların ikinci testte "emir verme" koşullarına göre hazırlanmış bağlam için sundukları sözceler incelendiğinde ise biçimsel ve sözlüksel öğelerin/gerçekleşme biçimlerinin çeşitliliğinin arttığı gözlemlenmiştir. Yine, BDK'lar %53.84 (7 kişi) oranında emir kipini en sık kullanmıştır. Bunun yanı sıra, %15.38 oranında (2 kişi) "eylem+(I)yor+sun" şimdiki zaman, ikinci tekil kişi olumlu biçimi; bir kişi "eylem+mA+n+ gerek" gereklilik kipini, bir kişi "eylem+mA+n+I istiyorum" şeklinde adlaştırma biçimini, bir kişi "eylem+-II+AcAk" biçiminde edilgen çatı ve gelecek zaman biçimini ve bir kişi de "eylem+-I/Ar+sIn" biçimindeki geniş zaman, olumlu, ikinci tekil kişi kullanımları seçilmiştir (*O kitabı bana hemen getiriyorsun ve masanın üstüne bırakıyorsun!* BDK12). Bağlam söz konusu olduğunda "emir verme" söz ediminin kullanım çeşitliliği artmış; ayrıca BDK'lar sözcelerini bu defa %53.84 oranında zaman belirteçleriyle sınırlandırmış (hemen: 2, çabuk: 1, 30 dakika içinde: 1, mutlaka: 1, bir an önce: 1, yarın: 1); ve 3 kişi de %23.07 oranında sözcelerinde istemek eylemini kullanmışlardır. (*Yaa kaç kere söyledim. Yeter artık. Kitabı yarın masanın üstünde görmek istiyorum. Getir şu kitabı,* BDK1).

YDO'ların ilk testinde "emir verme" söz ediminin gerçekleştirdikleri sözcelerde, BDK'lar gibi emir kipi ikinci tekil kişi biçimini %72.72 (8 kişi) oranında en sık kullanmış; bunun dışında 2 adet "eylem+sA+n+A" dilek-istek kipi ikinci kişi seslenme biçimini ve bir adet de "eylem+-(I/A)r mI+sIn" geniş zaman, ikinci tekil kişi, olumlu soru biçimini kullanmıştır. Geniş zaman soru biçimi BDK'larda rastlanmayan bir biçimdir. Bu anlamda hatalıdır diyebiliriz. YDO'lar da sözcelerinde "hemen: 3 adet" ve "çabuk:1 adet" zaman belirteçlerini kullanarak eylemi zaman bakımından sınırlamışlardır (*Bu kitabı çabuk masa üstüne koy!!*, YDO3). İkinci testlerinde ise YDO'lar bağlama göre sundukları sözcelerde biçimsel ve kullanımsal olarak daha çok çeşitlilik göstermişlerdir. %36,36 (4 adet) oranında emir kipi kullanmışlar; %18.18(2 adet) "eylem+(I)yor+sun" biçiminde şimdiki zaman, bir adet "eylem+-(y)-AcAk+sIn" biçiminde gelecek zaman ve adlaştırma biçimleri ile (bir adet "eylem+mA+n lazım" biçimi, 1 adet "eylem+mA+n+I istiyorum", bir adet "eylem+mAk istiyorum") ve bir adet de şartlı birleşik tümce ile ("eylem+-(I/Ar+sA+n... eylem+-(y)AcAk+Im") kendilerini ifade etmişlerdir (*Sana verdiğim süre bitti, o kitabı yarın getiriyorsun, eğer bulamazsam masanın üstüne bırakıyorsun. Yarın o kitabı odamda görmek istiyorum*, YDO9). Bunun yanı sıra, YDO'lar da %45.5 oranında (5 kişi) ikinci teste zaman sınırlamasına gitmişler; "yarına kadar, acil bir şekilde, hemen, yarın" gibi belirteçleri kullanmışlardır. Bunun dışında %54.54 (6 kişi) oranında (doğrulama sorularıyla ve isteği tekrar ederek) isteklerini vurgulamışlar ve %18.18 oranında(2 kişi) "seslenme"ye yer vermişlerdir (*Bak oğlum, kitabı geri getireceksin onu istiyorum anladın mı? Yarına kadar zamanın var, kitabı getirip masamın üstüne koyacaksın, anlaşılmuştur umarım...YDO1*).

Önerme

"Birine kitabı masaya koymasını önerin" yönergesiyle önerme söz edimini gerçekleştirmeleri istenen BDK ve YDO'ların söz edimini gerçekleştirdikleri bağlamlara göre başarı koşullarını farkında olma durumlarını anlamak için uygulanan konuşma tamamlama testinden elde edilen veriler tablo 7 ve tablo 8'de yer almaktadır.

Tablo 7: BDK'ların "önerme" söz edimi başarı koşullarını farkında olma durumları

Söz edimi: Önermek		f	%	Örnek Bağlamlar
Temel koşul	Söz edimi hedefi: K, D'ye bir şey(p) yaptırmaya çalışır	13	100	<i>"Bir müşteri kitaplarıyla mağazaya girdi. Rahatça alışveriş yapması için eğer isterse ona kitapları koymasını söyledim"</i> (BDK5).
	Söz edimi hedefine ulaşma yolu: Yapıp yapmamayı D'nin tercihine bırakarak	13	100	
	Söz edimi şiddet derecesi: Zayıf	13	100	
Önerme içeriği koşulu: (p), D'nin gelecekte, dünyada yaratacağı bir durumu tasvir eder		13	100	<i>"Görevli kapıyı açmak için elleri dolu olan birisine kitabı masaya koymasını söyler"</i> (BDK10).
Ön koşul: K, D'nin p yapmasının D'nin yararına/ iyiliğine olduğunu düşünüyor olmalı		13	100	<i>"Kütüphanede, elinde bir kitap bulunan arkadaşımın başka kitaplara da bakacağız ve ona daha rahat bakabilmesi için kitabı masaya bırakması tavsiyesinde bulunuyorum"</i> (BDK12).
İçtenlik koşulu	Dışa vurulan/zihin durumu: İstek	13	100	<i>"Bir arkadaşın elleri doluydu. En önemsizini (kitap) bir süreliğine bırakması için öneri"</i> (BDK3).
	Şiddet derecesi: Zayıf	13	100	

Söz edimi: Önermek		f	%	Örnek Bağlamlar
Temel koşul	Söz edimi hedefi: K, D'ye bir şey(p) yaptırmaya çalışır	11	100	<i>Ders kitabının çalışma masasında durmasının motivasyonu sağlamada daha etkili olacağını düşünen anne oğluna kitabı masanın üstüne koymasını önerir (YDO4).</i>
	Söz edimi hedefine ulaşma yolu: Yapıp yapmamayı D'nin tercihine bırakarak	7	63.63	
	Söz edimi şiddet derecesi: Zayıf	11	100	
Önerme içeriği koşulu: (p), D'nin gelecekte, dünyada yaratacağı bir durumu tasvir eder		11	100	<i>"Ben kardeşimle evde, annem kitabı bir yere koyduktan sonra kimsenin ellemesini istemeyince" (YDO1).</i>
Ön koşul: K, D'nin p yapmasının D'nin yararına/ iyiliğine olduğunu düşünüyor olmalı		7	63.63	<i>"İkinci şahısa, kitabı masanın üstüne koymasını öneriyorum (Kitabı masanın üstüne koyarsan, belin zorlanmaz)"(YDO9).</i>
İçtenlik koşulu	Dışa vurulan/zihin durumu: İstek	11	100	<i>"Mağazadaki kadın ellerinde koca bir kitap taşıdığı için kıyafetlere bakmakta zorlanıyor. Satıcı ona yardımcı oluyor: "İsterseniz, kitabınızı masanın üstüne koyabilirsiniz" (YDO11).</i>
	Şiddet derecesi: Zayıf	11	100	

Tablo 7'ye bakıldığında BDK'ların önerme söz edimine ulaşma yolu ve buna yönelten ön koşulun %100 oranında yansıtıldığı görülmektedir. Tablo 12'de YDO'ların bakıldığında ise söz edimine ulaşma yolu ve söz edimine yönelten ön koşulun %63.63 oranında farkında oldukları görülmektedir. Dört kişi bağlamları buna uygun çizmemiş ya da bağlamlarında bu koşulları bildirmemişlerdir.

BDK'ların ilk testte "önerme" söz ediminde buldukları sözceler, gerçekleşme biçimleri açısından incelenmiştir. BDK'lardan 6 kişinin (%46.15 oranında) şartlı birleşik tümce kullandığı saptanmıştır. Bunlardan 4'ünün "eylem+I/Ar+sA+n", "eylem+I/Ar+kişi" biçiminde (*Ayşe, kitabı masanın üstüne koyma/koyarsan iyi olur, BDK1; kitabı masanın üstüne koyarsan şüri daha rahat okursun; BDK2*) 2'sinin ise şart kipliğinin kullanıldığı kısımda özellikle "istemek" eylemi ve bir adet "emir kipi/ikinci çoğul kişi" ile "yeterlik kipi/ikinci tekil kişi" biçimleriyle beraber kullandığı görülmüştür (*isterseniz kitabı masanın üzerine koyun, BDK3*). Bunun dışında 3 kişi ise 4 kişi basit tümce halindeki (%30.76) "eylem+-(y)Abilir+kişi+sin/siniz" "yeterlik kipi, ikinci tekil ve çoğul kişi olumlu biçimlerini kullanmıştır (*kitabı masanın üstüne bırakabilirsin, BDK8*). Bunun dışında bir kişi "*Bence koymalısın*" diyerek hem görüş bildiren bir belirteç hem de gereklilik kipi kullanmış; bir kişi "*koymanda yarar var*" diyerek biçimsel olarak adlaştırma ancak öneri/gereklilik kipliği belirten "*yarar var*" kalıbını kullanmış; bir kişi ise "*koymanız iyi olur*" diyerek yine adlaştırma kullanmıştır. BDK'ların bu dilbilgisel ve sözlüksel kullanımlarıyla "önerme" söz ediminin başarı koşullarından olan tercihi karşılıkına bırakma koşulunu yerine getirmişlerdir. BDK'lardan yalnızca 2 kişi önerileriyle ilgili "neden bildirme" yoluna gitmiş ve yalnızca bir kişi "seslenme" kullanmıştır. BDK'ların ikinci testlerindeki sözceler, biçim, sözcükler ve kullanımlarına göre incelendiğinde ise ilk testte şartlı birleşik tümcelerin %63.53 oranında 8 kişi tarafından kullanıldığını görmekteyiz. Bu kullanımlardan 4'ü "eylem+I/Ar+sA+n", "eylem+I/Ar+kişi/ eylem+-(y)Abilir+sin" biçiminde; 4'ü ise şart kipliğinin kullanıldığı kısımda özellikle "istemek" eylemi ve bir adet "emir kipi/ikinci çoğul kişi" ile "yeterlik kipi/ikinci tekil kişi" biçimindedir (*İsterseniz kitapları masanın üstüne bırak; BDK12; Temizlikçi yerde bırakılan*

kitapları çöp zannediyor ve atıyor. Kitaplarını yerde bırakmayıp masanın üstüne koyarsan iyi edersin, BDK8). Bunun dışında BDK'lardan 3 kişi (%23.07 oranında) "bence" belirteciyle beraber "emir kipi, ikinci tekil kişi biçimini; (bizim bu temizlik işlerini yapan kişi bir değişik insan. Bak ne oldu sana anlatayım da sen de ona göre önlemini al. Eve geldim. Odama girdim. Baktım kitaplarım masanın üstünde eksiksiz şekilde duruyor ama yerde ne kadar kitabım varsa yok olmuş. Bence sen de kitaplarını yerde bırakma masanın üstüne koy, BDK7) bir kişi "eylem+-(y)İver" birleşik eylemini emir kipi ikinci tekil kişiyle, bir kişi ise birleşik tümce kullanarak (Kitapları yere bıraktığımdan beri temizlik günü kayboluyorlar. Aynı şeyleri yaşamaman için kitapları masanın üzerine koymanın daha iyi olacağını düşünüyorum, BDK6) sözcelerini sunmuşlardır. Ayrıca BDK'lar ikinci testte sözcelerinde %76.92 (10 kişi) oranında "neden bildirme" ve %30.76 oranında "seslenme" kullanmışlardır. Birinci ve ikinci testler biçimsel olarak incelendiğinde yüksek oranda biçimsel benzerlikler olsa da, bağlamın sunulduğu ikinci testte BDK'lar istedikleri söz ediminin dinleyenin neden yararına olacağını açıklama yoluna gitmişlerdir.

YDO'ların ilk testteki kullanımlarına baktığımızda, %63.63 oranında (7 kişi) şartlı birleşik tümce kullanıldığı görülmektedir. Bu kullanımlardan yalnızca biri "istemek" eylemi ve bir adet "yeterlik kipi/ikinci çoğul kişi" biçimindedir (isterseniz, kitabınızı masanın üstüne koyabilirsiniz, YDO11). Diğer 6'sı ise "eylem+I/Ar+sA+kişi eki", "eylem+I/Ar/mAz+sIn(Iz)/(y)Abilir+sin" biçiminde ifade etmiştir (Kitabı masanın üstüne koyarsan, belin zorlanmaz, YDO9; Odanı düzgün olmasını istiyorsun değil mi? Bir fikrim var. Kitap masanın üstüne koyarsan çok iyi olur, YDO2). Yalnız bir kişi "Bana göre kitabı masanın üstüne koyarsan daha kolayca ders çalışabilirim, YDO7" biçimindeki sözcüyle önermek yerine rica söz ediminde bulunmuş ve hatalı kullanmıştır. Bunun dışında 2 kişi "eylem+-(y)Abilir+kişi+sin/siniz" "yeterlik kipi, ikinci tekil olumlu biçimini; bir kişi ise "koymanı öneririm" biçiminde söz eylemin kendisini kullanarak edimde bulunmuştur. Fakat BDK'ların ilk testinde böyle bir kullanıma rastlanmamıştır. Ayrıca BDK'lar şartlı tümcelerinde ana tümcede olumsuz biçim/biçimler kullanmamışlardır. YDO'lardan da yalnızca iki kişi "neden bildirim" yapmıştır. YDO'ların ikinci testleri incelendiğinde, ilk testlerinden çok daha farklı biçimlerde sözcelerini sundukları görülmektedir. YDO'lar sözcelerinde %36.36 (4 kişi) oranında şartı birleşik tümce kullanmışlardır. Bunlardan üçü (%27.27) "eylem+I/Ar(I)yor+sA+n", "eylem+I/Ar/mAz/emir kipi" biçimini; (Kitaplarımı yere bırakınca bazen kayboluyor, senin de kaybolmasın diye masanın üstüne bırakırsan daha iyi olur, YDO1; Geçen benim odamı temizlerken, yerdeki kitapları karıştırmış, şimdi bulamıyorum; sana tavsiyem, benim ki gibi karışmasını istemiyorsan, onları masanın üstüne koy, YDO9). Biri ise "istemek" eylemi ve "emir kipi" ikinci tekil kişi biçimini (Daha önce temizlikçi geldiğinde kitaplarımdan bazıları bulamadım. O yüzden istersen kendi kitaplarını dağınık bir yere koyma, masanın üstüne koy, YDO11) kullanmıştır. Bunun dışında 2 kişi (%18.18) "emir kipi ikinci tekil kişi" (kitapları yere bıraktığım için kayıp oldu. Kitaplarını masanın üstüne bırak. Kayıp olmasın, YDO6). Emir kipi kullanan iki kişiden "emir kipi" biçimini "daha iyi" ile birleştirmek istemiş bu anlamda, biçimsel ve kullanımsal olarak hataya düşmüştür (Birkac kitap yerleştirmişlerdi ve birçok nerede olduğunu bulamıyorum! Bundan itibaren daha iyi kitaplarını masanın üstüne koy!, YDO10).

Talep etme

Talep etme söz edimi için "Birinden kitabı masanın üstüne koymasını talep edin" yönergesiyle talep etme söz edimini gerçekleştirmeleri istenen BDK ve YDO'ların söz edimini gerçekleştirdikleri bağlamlara göre başarı koşullarını farkında olma durumlarını anlamak için uygulanan konuşma tamamlama testinden elde edilen veriler tablo 9 ve tablo ve 10'da görülmektedir.

Tablo 9: BDK'ların "talep etme" başarı koşullarını farkında olma durumları

Söz edimi: Talep etmek		f	%	Örnek Bağlamlar
Temel koşul	Söz edimi hedefi: K, D'ye bir şey(p) yaptırmaya çalışır	13	100	<i>"Kitapçıda çalışıyorum. Bir müşteri kitap satın aldı. İşlem yapmak için kitabı koymasını talep ediyorum"(BDK5).</i>
	Söz edimi hedefine ulaşma yolu: K resmi bir şekilde yaptırmaya çalışır	11	84.61	
	Söz edimi şiddet derecesi: Olağan	13	100	
Önerme içeriği koşulu: (p), D'nin gelecekte, dünyada yaratacağı bir durumu tasvir eder		13	100	<i>"Satış danışmanı bir öğrenciye kitabı paketlemesi için masanın üstüne koymasını söyler"(BDK10).</i>
Ön koşul: K ile D arasında kurumsal bir ilişki var ve p yapmak D'nin görevi		11	84.61	<i>"İş ortamında yönetici ve çalışanın diyalogu"(BDK6).</i>
İçtenlik koşulu	Dışa vurulan/zihin durumu: İstek	13	100	<i>"Kitapevinde çalışıyorum. Kargoyu getiren çalışanlardan paketleri masanın üstüne koymasını istiyorum"(BDK9).</i>
	Şiddet derecesi: Olağan	13	100	

Tablo 10: YDO'ların "talep etme" başarı koşullarını farkında olma durumları

Söz edimi: Talep etmek		f	%	Örnek Bağlamlar
Temel koşul	Söz edimi hedefi: K, D'ye bir şey(p) yaptırmaya çalışır	11	100	<i>Öğrenci öğretmeninden öğretmenin elindeki kitabı masanın üstüne koymasını talep eder (YDO3).</i>
	Söz edimi hedefine ulaşma yolu: K resmi bir şekilde yaptırmaya çalışır	3	27.27	
	Söz edimi şiddet derecesi: Olağan	10	90.90	
Önerme içeriği koşulu: (p), D'nin gelecekte, dünyada yaratacağı bir durumu tasvir eder		11	100	<i>"Bir ofiste bir meslektaş başka birine söyleyebilir".(YDO10).</i>
Ön koşul: K ile D arasında kurumsal bir ilişki var ve p yapmak D'nin görevi		3	27.27	<i>"Talep ediyorsam belli ki otoriteli bir kişiyim ve terbiyeli olmak gereksiz"(YDO5).</i>
İçtenlik koşulu	Dışa vurulan/zihin durumu: İstek	11	100	
	Şiddet derecesi: Olağan	11	100	

Tablo 9'a göre BDK'lar söz edimine ulaşma yolu ve ön koşulun %84.61 oranında farkındadırlar. İki kişi ise bunu bağlamlarında açık biçimde çizmemiştir. Tablo 14'e göre ise YDO'lar incelendiğinde, bu oran %27.27'ye düşmektedir. Bu durum YDO'ların Türkçe eğitimlerinde talep etme söz edimi ile ilgili pratik yapmamalarından ve talep etmenin sözlük anlamına bakıldığında, istemek eylemi ile aynı şekilde çevrilmesinden ve anlamlandırılmasından kaynaklanıyor olabilir. Örnek bağlamlardan da görüleceği gibi

sadece üç kişi kesin bir kurumsal ilişki belirmemelerine rağmen ast-üst ilişkisi ile bağlamalarında bu koşulları belirtmişlerdir. Ayrıca bir kişi şiddet derecesini olağan değil zayıf çizmiştir. BDK'ların ilk testte "talep etme" söz ediminde buldukları sözceler biçimsel, sözlüksel ve kullanımsal açıdan incelenmiştir. BDK'ların %30'u en sık olarak (4 kişi) "eylem+-I/Ar ml+sIn/sInIz" biçiminde, geniş zaman, ikinci tekil (2 kişi) ve ikinci çoğul (kişi) biçimlerini kullanmışlardır (*Masanın üstüne kitabı bırakır mısınız?*, BDK 8). Bunun dışında, %23.07 (3 kişi) "eylem+-mA+nIz mümkün mü?" ve yine %27.07 oranında "eylem+-mA+nI istiyorum" biçiminde adlaştırma biçimleri kullanılmıştır (*Ayşe, senden kitabı masanın üstüne koymayı istiyorum*, BDK1). Ayrıca iki kişi 15,38 oranında "emir kipi" ikinci çoğul kişi biçimini; (*Kitabı masanın üstüne koyun*, BDK11), bir kişi ise "eylem+-(y)Abilir mi+-sınız" biçimindeki yeterli kipi biçimini kullanmıştır. BDK'lar, ilk testte sözcelerinde hiçbir açıklamada bulunmamış, ancak bir adet "lütfen" bir adet de "rica etsem" kalıbını kullanarak kibarlık bildiriminde bulunmuşlardır. Ayrıca BDK'lar tümcelerinde %61. 53 oranında (8 kişi) "ikinci çoğul kişi"yi kullanarak resmiyet ve kibarlık bildirmişlerdir.

BDK'ların ikinci testleri incelendiğinde ise, %46.15 (6 kişi) oranında "emir kipi" ikinci çoğul kişi kullanıldığı görülmektedir (*Kitapları lütfen masanın üstüne bırakınız*, BDK12). Bunun dışında, 4 kişi ise %30.76 oranında "eylem+-Il(edilgen)-mA+iyelik/-(n)I rica ederim/rica olunur/arz ederim" biçimleri ve rica etme söz eylemi kullanılmış (*En son görevliler kitapları uygun bir şekilde teslim etmemişler. Bu maili şikâyet etme amaçlı değil, problemi çözme ve beraber çalışmayı isteğim için iletiyorum. Bir dahaki sefere kitapların liste ve adetleri ile birlikte masanın üzerine koyulmasını saygılarımla rica ederim*, BDK6). Ayrıca bir kişi eylem+-(y)Abilir mi+-sınız", biçiminde bir kişi de "eylem+-I/Ar ml+sInIz" biçiminde geniş zaman ve yeterli kipi geniş zaman biçimlerinde sorular sormuşlardır. BDK'lar ikinci testte edilgen kullanımların dışında her zaman ikinci çoğul kişi kullanarak kibarlık-resmiyet sunmuşlar, ayrıca sözcelerinde %69,23 (9 kişi) oranında "neden bildirim" yapmışlar; isteklerini ve açıklamalarını yapmadan önce %38.46 oranında (5 kişi) "seslenme" kullanmışlar. Buna ek olarak sözcelerinin sonunda %46.16 (6 kişi) oranında "teşekkür etme/incelik bildirim" kullanmışlardır (*Her gelişinizde kitapları yere bırakıyorsunuz, ama onları masanın üstüne koyarsanız işlerimizi daha kolay bir şekilde yapabileceğiz. Lütfen bundan sonra kitapları masanın üstüne bırakın. Teşekkürler*, BDK9).

YDO'ların ilk testi incelendiğinde %36.35 oranında (BDK'lara benzer bir oranda) 4 kişinin "eylem+-I/Ar ml+sIn/sInIz" biçimindeki geniş zaman olumlu soru biçimlerini kullandıkları görülmüştür. Bunlardan üçü, ikinci tekil kişiyi seçerken biri ikinci çoğul kişi biçimini seçmiştir (*Kitabı masanın üstüne koyar mısın?*, YDO, 10). Bunun dışında, %27.27 oranında (3 kişi) "eylem+-(y)Abilir mi+-sin/siniz" şeklindeki yeterli kipi geniş zaman olumlu soru biçiminin kullanıldığı görülmüştür (*Kitabı masanın üstüne koyabilir mısın?*, YDO1). Bu kullanımlardan ikisi ikinci tekil kişi, biri ise ikinci çoğul kişi biçimini kullanmıştır. Bunun dışındaki her biçim bir defa kullanılmıştır. Bu biçimler: "eylem+-mA+nIz lazım" biçimindeki gereklilik kipi; "eylem+-mA+nIz+I rica ediyorum" biçiminde rica söz eylemi; emir kipi ve "eylem+-sA+n+A" dilek-istek kipi ikinci kişi seslenme ünlemi eki biçimleridir. YDO'lar BDK'ların ilk testte kullandıkları "eylem+-mA+nIz mümkün mü?" biçimini hiç kullanmamışlar, ancak aynı BDK'lar gibi bir adet "rica etsem" ile "lütfen" kullanarak kibarlık bildirmişlerdir. Ancak YDO'lar sözcelerinde sadece %36.36 oranında (4 kişi) ikinci çoğul kişi kullanmışlar, bu anlamda bir kibarlık bildiriyle resmiyet bildirmemişlerdir. Bunun yanında, YDO'lar da hiç "seslenme" ve "neden bildirme" kullanmamışlardır. YDO'ların ikinci testleri incelendiğinde, en sık %45.45 (5 kişi) oranında "rica etmek" söz eylemi ile beraber "eylem+-mA+iyelik+-(n)I" biçiminde adlaştırma kullanılmıştır. Ancak bu kullanımlardan biri "iyelik ekini yanlış kullanmış,

ancak kendisine sorulduğunda “sizin” ekini kullanmak istediğini belirtmiştir (*Efendim, kitabı masanın üstüne koymasını rica ediyorum, YDO5*). YDO’ların bu kullanımlarında, BDK’ların tümünün kullandığı “edilgen çatı” yalnızca bir kişi tarafından kullanılmıştır (*Kitabların yere konulduğu halde ortaya çıkan düzensizliğin ortadan kaldırmak için, bundan sonraki irsaliyelerin masanın üstüne konulması önemle rica olunur, YDO9*). Bunun dışında, YDO’lar %27.27 oranında (3 kişi) “eylem+-(y)Abilir mi+-siniz” şeklindeki yeterli kipi geniş zaman olumlu soru biçimini (*Beyefendi, kitapları masanın üstüne bırakabilir misiniz?, YDO1*); bir kişi “eylem+-mA+-nIz+I istiyorum” şeklinde “istemek eylemiyle adlaştırma; bir kişi eylem+-(I)-mA+sI beni sevindirir” şeklinde adlaştırma ve dolaylı anlatımla; bir kişi “eylem+-(y)Abilir+-sA+nIz çok memnun olurum” biçiminde şartlı birleşik tümce kullanarak dolaylı yoldan sözcelerini sunmuşlardır. YDO’lar ikinci testte %81.81 oranında (9 kişi) seslenme kullanmışlar, ancak sadece %18.18 oranında (2 kişi) “teşekkür etme/incelik bildiriminde bulunmuşlardır (*Sayın (isim) Bey/Hanım, Bugün kitaplarınızı teslim aldım. Her şey doğru ve güzeldi, teşekkür ederim. Bizim teslimimiz biraz daha iyi olmasını için size bir şey rica ediyorum. Kitaplar yerde bırakınca bizim dükkânımıza yakışmaz. Yerde pislik tozluk ıslaklık olabilir. Müşterimize temiz kitaplar satmak istiyoruz. Bu nedenle, lütfen bir sonra ki defa kitapları masanın üstüne koyabilirsiniz, çok memnun olurum. Saygularıyla, YDO2*).

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada rica etme, emir verme, önerme ve talep etme söz edimleri başarı koşulları hem birinci dil konuşurları hem de yabancı dil olarak Türkçe konuşurlarına söz edimlerini gerçekleştirdikleri bağlamlar sorularak test edilmiştir. Elde edilen verilere göre, temel koşul açısından bakıldığında, BDK’lar ve YDO’ların söz edimi hedefini %100 yansıttıkları görülmektedir. Söz edimi hedefi ulaşma yollarına bakıldığında ise, BDK’lar, “rica etme”, ve “önerme” söz edimlerini %100 yansıtmaktadır. Buna karşın, “emir verme”yi %92.90; “talep etme”yi ise %84.61 oranında yansıtmışlardır. YDO’lar ise sadece “rica etme” söz edimine ulaşma yolunu bağlamlarında %100 yansıtmışlardır. Diğer söz edimlere bakıldığında, %81.81 oranında en yüksek “emir verme” söz edimini, %63.63 oranıyla “önerme” söz edimlerini, son sırada ise %27.27 oranında “talep etme” söz edimi hedefe ulaşma yolunu yansıttıkları görülmektedir. Bu noktada YDO’ların “rica etme” söz edimi kullanımı bağlamlarını bildiklerini, ancak diğer söz edimleri söz konusu olduğunda bağlamı buna uygun çizemediklerini göstermektedir. Bunun nedeni dil öğretimlerinde yeteri kadar bu söz eylemlerin üzerinde durulmaması ve bağlama dayalı söz edimi etkinliklerinin yapılmaması olarak gösterilebilir.

Söz edimi şiddet derecelerine bakıldığında ise her iki grubun da yüksek oranda yansıttıkları ve aralarında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Önerme içeriği koşuluna bakıldığında, her iki katılımcı grubun da “gelecekte” bir durumu tasvir ettiği görülmektedir. Ancak söz edimleri ön koşullara bakıldığında, BDK’ların %100 oranında “önerme” söz edimi ön koşulunu yansıttıkları, yani konuşurun dinleyenin yararına olduğunu düşündükleri görülmektedir. İkinci sırada %92.30 oranıyla “emir verme”(ast-üst ilişkisi/kızmış olma), üçüncü sırada “84.61” oranında “talep etme”(kurumsal ilişki/görev); sonuncu sırada %38.46 oranıyla “rica etme”(isteginin yapılma ihtimali yüksek/kolayca yapılabilen bir iş) ön koşullarını yansıtmışlardır. “Rica etme”nin ön koşulunun yansıtılmamasının nedeni “günlük dil”de sıkça kullandığımız rica etme söz ediminin ön koşulunun farkında olunsa da her defa dile getirilmemesi veya konuşma testindeki ifadelerin anlaşılabilmesi olabilir. YDO’lar da rica etme söz edimi ön koşulunu BDK’lara yakın bir oranla yansıtmışlardır (%36.36). Bu oran YDO’lara göre üçüncü sıradadır. Ancak, onlar birinci sırada %81.81 oranında “emir verme” ön koşulunu yansıtmışlar; son sırada %63.63 oranıyla “önerme” söz edimini söz edimini

yansıtmışlardır. BDK'ların "önerme" söz edimi dışında ön koşulları yansıtmama durumları %100 değildir, ancak BDK ve YDO'ların her iki testte de söz edimlerini gerçekleştirme biçimleri incelendiğinde, ortaya çıkan genel sonuç, her iki grupta da bağlama dayalı/başarı koşullarının tanımlandığı bir söz ediminde bulunmaları istendiğinde, söz edimlerinde daha çeşitli "gerçekleşme biçimleri"(doğrudan, sözlüksel, kipsel, dolaylı dilek, şart, adlaştırma vb.) kullanılmalarıdır. Bunun yanında, söz edimi takımlarından "seslenme" kullanımı ve duruma göre yakın veya mesafeli seslenme kullanım oranları da daha yüksektir. Ayrıca her iki grup da ikinci testte söz edimlerinin nedenlerini ve/veya ihtiyaçlarını/istedikleri şeye olan ısrarlarını bildirmişler ve daha yüksek oranda "incelik" bildiriminde bulunmuşlar ve "doğrulama" kullanmışlardır. Bu da göstermektedir ki söz edimleri söz konusu olduğunda, başarı koşullarına ve ilgili dilsel alana göre bağlamlar yaratmak önemlidir. İçtenlik koşuluna bakıldığında da her iki grubun yüksek oranda yansıttıkları ve anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Ayrıca YDO'ların söz edimini gerçekleştirme biçimlerine bakıldığında bulgularda da sıralandığı gibi dilbilgisel hatalar yaptıkları sonucuna varılmıştır.

Özetle, hedef dille ilgili söz edimleri kullanımlarındaki hataları azaltmak, ilgili dilsel alanlardaki gerçek dil bağlamlarına ve kullanımlarına göre söz edimleri öğretimi gerçekleştirmek açık söz edimi öğretimine yer verilerek sağlanabilir. Söz edimlerinin açık öğretimi veya açık söz edimi öğretimi kavramı ile öğretimi amaçlanan söz edimine ilişkin olarak, Kasper (2002)'in de belirttiği gibi, "girdi ve uygulamaya ek olarak edimbilimsel özellikle ilgili betimleme, açıklama ve tartışma" içeren bir yaklaşım belirtilmektedir. Bu uygulamalar için Polat (2010)'ın da önerdiği gibi "söz edimi dizelgelerine" yer verilerek düzey sonlarında ve/veya her ünite sonunda söz edimi açık öğretimi gerçekleştirilebilir (Dizelge için bkz. Polat, 2010). Dilsel alanlardaki, günlük dil kullanımlarının ders kitaplarına girmesi, hedef dildeki özgün metinlerin kullanımları kadar önemlidir. Bu şekilde yapılacak bir dil öğretimi "iletişimci yaklaşım" çerçevesinde, anlama-kavrama bakımından "bilişsel öğrenme"ye dayalı; dilbilimsel dayanağını da "edimbilim"den alan değişime ve gelişime açık bir dil öğretimi olacaktır. Ayrıca bu dil öğretimi "canlandırma", "konuşma tamamlama", "arkadaşla beraber diyaloglar oluşturma" gibi "işbirlikli öğrenme" modellerine açık olacak; etkileşimsel dil kullanımı da aynı zamanda sağlanmış olacaktır. BDK'ların ilk ve ikinci testlerindeki "gerçekleşme biçimleri" ve "söz edimi takımları"na göre söz edimleri ile ilgili "girdiler" oluşturulabilir, uygun bağlamlarda öğrencilere sunulabilir. Bu anlamda, örnek olması açısından EK1'deki "rica etme" kullanımları dilsel alanlara göre sıralanmıştır.

Kaynakça

- Austin, J. L. (1962). *How to Do Things with Words*. Oxford: Oxford University Press.
- Aysever, L. (1994). *Anlam Sorunu ve John R. Searle'ün Çözümü*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Balcı, A. (2009). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Brown, H. D. (2001). *Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy*. London: Longman.
- Bybee, J. & Fleischman, S. (1995). *Typological Studies in Language: Modality in Grammar and Discourse*. California: University of California.
- Bardovi-Harling, K. ve Mahan-Taylor, R. (2003). Introduction to Teaching Pragmatics. *English Teaching Forum*, July. Erişim adresi: <http://exchanges.state.gov/education/engteaching/pragmatics/intro.htm>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E, Karadeniz Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Capelle, G., Menand, R. (2003). *Taxil 1. Methode de francais*. Hachette Livre.

- Capelle, G., Menand, R. (2003). *Taxi! 1. Methode de francais, Cahier d'exercices*. Hachette Livre.
- Cohen, Andrew A. (1996). Developing The Ability To Perform Speech Acts. *SSLA*, 8, ss. 253-267. Cambridge: Cambridge University Press.
- Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Strasbourg: Cambridge University Press. Erişim tarihi: 10.10. 2017 http://www.coe.int/t/dg4/education/elp/ELP-REG/Source/Key_reference/CEFR_EN.pdf.
- Cook, G. (2003). *Applied Linguistics*. Oxford: Oxford University Pres.
- Johnson, A. M., Menand, R. (2004). *Taxi! 3. Methode de francais*. Hachette Livre. Katkıda bulunan: Berthet, Aç, Kizirian, V..
- Johnson, A. M., Menand, R. (2004). *Taxi! 3. Methode de francais, Cahier d'exercices*. Hachette Livre.
- Kasper, G. ve R., Kenneth R. (2002). *Pragmatic Development in a Second Language*. New Jersey: Wiley-Blacwell.
- Kerimoğlu, C. (2011). *Kiplik İncelemeleri ve Türkçe*. İzmir: Dinozor Kitapevi.
- McCarthy, M. ve Carter, R. (1994) *Language as Discourse: Perspectives for Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Menand, R. (2003). *Taxi! 2. Methode de francais*. Hachette Livre. Katkıda bulunan: Berthet, A., Kizirian, V.
- Menand, R. (2003). *Taxi! 2. Methode de francais, Cahier d'exercices*. Hachette Livre. Katkıda bulunan: Berthet, A., Kizirian, V.
- Özgen, M. (2008). Dilbilgisinden Kullanıma: Bilişsel Yaklaşım Çerçevesinde İşe Dayalı Öğretim Malzemesi Oluşturma Önerisi. *Dil Dergisi*, 141, ss. 36-54, Ankara.
- Papafragou, A. (2000). *Modality: Issues in the Semantics- Pragmatics Interface*. Elsevier Press: USA.
- Polat, Y.(2010). *Yabancı Dil Öğretiminde Söz Edimleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Searle, J. R. (1969). *Speech Acts*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Searle, J. R. (1989). How Performatives Work? *Linguistics and Philosophy*, 12 (5), ss. 535-558).
- Searle, John R. (2000). *Söz Edimleri*. Çeviren: Levent Aysever. Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Searle, John R. (2011). *Söylemek ve Anlatmaya Çalışmak*. Çeviren: Levent Aysever. Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Uslu, Z. (2005). Edimbilim ve Yabancı Dil Öğretimine Etkileri. Ankara Üniversitesi, *Dil Dergisi*, 127, ss. 34-43).
- Uzun, N. E. (Editör), Kurt, C., Aygün, E. N., Leblebici, E., Altınkaynak Coşkun, Ö.(2009). *Yeni Hitit 1, Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı*. Ankara Üniversitesi TÖMER.
- Uzun, N. E. (Editör), Kurt, C., Aygün, E. N., Leblebici, E., Altınkaynak Coşkun, Ö.(2009). *Yeni Hitit 1, Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı*. Ankara Üniversitesi TÖMER.
- Uzun, N. E. (Editör), Kurt, C., Aygün, E. N., Leblebici, E., Altınkaynak Coşkun, Ö.(2009). *Yeni Hitit 2, Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı*. Ankara Üniversitesi TÖMER.
- Uzun, N. E. (Editör), Kurt, C., Aygün, E. N., Leblebici, E., Altınkaynak Coşkun, Ö.(2009). *Yeni Hitit 2, Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı*. Ankara Üniversitesi TÖMER.
- Uzun, N. E. (Editör), Kurt, C., Aygün, E. N., Leblebici, E., Altınkaynak Coşkun, Ö.(2009). *Yeni Hitit 3, Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı*. Ankara Üniversitesi TÖMER.
- Uzun, N. E. (Editör), Kurt, C., Aygün, E. N., Leblebici, E., Altınkaynak Coşkun, Ö.(2009). *Yeni Hitit 3, Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı*. Ankara Üniversitesi TÖMER.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EK1**Örnek Söz Edimleri Kullanımları**

(Oluklar yüz yüze, telefonda veya iletilerde düşünölmüştür)

Kişisel Alan

1. Anneciğim, hazır mutfaktayken, bana da bir bardak su getirir misin lütfen? Çok susadım.
2. Canım, rica etsem, şu tuzu bana uzatır mısın? Ben uzanamıyorum da...
3. Kuzum, bize gelirken bir şişe ayran alabilir misin? Çok sağ ol.
4. Aşkıım, sana zahmet/zahmet olmazsa şu çöpü ativer. Ben çok yoruludum.
5. Cansu, ne haber? Nasılsın? Bu ayın sonunu getiremedim yine. Sende varsa bana 100 lira borç verir misin? Maaş yatınca hemen veririm. Çok teşekkürler.

Kamusal Alan

1. Pardon, bakar mısınız? Hesabı getirebilir misiniz, lütfen?
2. Hanımefendi, rica etsem, biraz daha hızlı hareket eder misiniz? Müşteriler bekliyor.
3. Şoför Bey, biraz daha hızlı gidebilir miyiz? Uçağı kaçıracam.
4. İyi günler, 20 liralık yükler misin, abi?
5. Abla, meyveleri seçmeyelim lütfen, zaten yarı fiyatna!

Eğitsel alan

1. Esra ya, ben ders kitabını evde unutmuşum. Senin kitabına bakabilir miyim?
2. Hocam, rica etsek, geçen dersi tekrar anlatabilir misiniz? Biz biraz karıştırdık da... Çok teşekkür ederiz.
3. Ali, şu pencereleri açar mısın, sana zahmet. Sınıf biraz havalansın. Sağ ol.
4. Arkadaşlar, tahtadakileri defterinize not edin lütfen. Fotoğraf çekmek biraz ayıp oluyor.
5. Ebru Hocam, vaktiniz varsa, sizinle öğrenciler hakkında konuşmamız mümkün mü? Bir sıkıntı çıktı da...
6. Hocam, bugün 10 dakika erken çıksam, olur mu? Diğer dersle çakışıyor da. Çok teşekkürler.

Mesleki Alan

1. Osman ya, işin yoksa şu raporları bitirmeme yardım eder misin? Akşama kadar yetiştirmem gerek de. Sen sadece oku, az kaldı zaten.
2. Dilek Hanım, yarınki toplantı hakkında diğer çalışanlara bilgi mesajı gönderebilir misiniz? Teşekkür ederim.
3. Songül Hanım, bana insan kaynaklarını bağlayın, lütfen.

4. Rica etsem, biraz daha kısık sesle konuşabilir misiniz arkadaşlar? Sağ olun.
5. Arkadaşlar, sizden işe giriş çıkış saatlerinize daha çok dikkat etmenizi rica ediyorum. Bu konuda beni anlayacağınızı düşünüyorum. Şimdiden hassasiyetiniz için teşekkürler.